

ELS DESPROPÒZITS DE LA DESPESA MILITAR

Anàlisi del pressupost de defensa
d'Espanya de 2017

Autoria: Pere Ortega · Xavier Bohigas · Xavier Mojal

Centre Delàs d'Estudis per la Pau
Carrer Erasme de Janer 8, entresol, despatx 9
08001 Barcelona
T. 93 441 19 47
www.centredelas.org
info@centredelas.org

Autoria:

Pere Ortega
Xavier Bohigas
Xavier Mojal

Barcelona, juny 2017

Disseny i maquetació: Esteva&Estêvão

Foto de coberta: Exèrcit espanyol a l'Afganistan durant una missió de la ISAF en un helicòpter CH-47 Chinook · ISAF

D.L.: B-16799-2010

ISSN: 2013-8032

ÍNDEX

Resum executiu	5
1. Criteris del Centre Delàs d'Estudis per la Pau sobre com analitzar la despesa militar	7
2. El pressupost en Defensa d'Espanya de 2017 augmenta un 32%	9
3. El pressupost militar de l'any 2017	10
4. La despesa militar d'Espanya segons el SIPRI	12
5. Principals magnituds de la despesa militar a Espanya	12
6. Les inversions en armaments	15
6.1. Modernització de les Forces Armades, Programa 122A	15
6.2. Els Programes Especials d'Armaments, Programa 122B	15
7. La R+D militar	16
7.1 Comparació entre R+D civil i militar	17
7.2 Evolució de les inversions en R+D civil i militar els últims anys ...	18
8. Conclusions	20
Annex	21

Índex de taules i gràfics

Taula 1. Criteri OTAN sobre Despesa Militar.....	8
Taula 2. La despesa militar inicial d'Espanya (anys 2016-2017).....	10
Taula 3. Polítiques de Despesa 2008-2017.....	11
Taula 4. Distribució del Pressupost inicial Ministeri de Defensa 2008-2017.....	13
Taula 5. Modificacions Pressupostos de Defensa.....	14
Taula 6. Inversions previstes dels programes 464A i 464B d'I+D militar per 2016 i 2017.....	16
Taula 7. Detall d'inversions pressupostades del programa 464B*, 2016-2017.....	17
Gràfic 1. Disminució en percentatge de les polítiques de despesa 2008-2017.....	11
Gràfic 2. Distribució pressupost inicial Ministeri de Defensa 2017.....	13
Gràfic 3. Increment del pressupost del Ministeri de Defensa 2012-2017.....	14
Gràfic 4. Comparativa dels pressupostosd'algunes àrees de recerca (PGE 2017).....	18
Gràfic 5. Evolució Crèdits pressupostats i Obligacions reconegudes en R+D civil 2007-2015.....	19
Gràfic 6. Evolució Crèdits pressupostats i Obligacions reconegudes en R+D militar 2007-2015.....	19
ANNEX.....	21
Taula 1. Despesa liquidada de forces militars a l'exterior.....	21
Taula 2. Pressupost Liquidat 2007-2016.....	22
Taula 3. Inversions Militars / Estat pressupost consolidat.....	23
Taula 4. Programes Especials d'Armaments vigents 2016.....	23
Taula 5. R+D Militar a Espanya.....	24
Taula 6. Pagaments Programes Especials d'Armaments 2006-2017.....	25
Gràfic 1. Pressupost Ministeri Defensa inicial/liquidat 2007-2016.....	22
Gràfic 2. R+D total/R+D militar 1995-2017.....	24

RESUM EXECUTIU

Cada any, el **Centre Delàs d'Estudis per la Pau** analitza el pressupost de Defensa de l'Estat espanyol. Aquest any 2017, el pressupost del Ministeri de Defensa, després de deu anys de contínua disminució als seus crèdits, augmenta un 32% respecte l'any 2016. Aquest augment colossal és conseqüència de les argücies pressupostàries que el ministre d'Hisenda, Cristóbal Montoro, ha anat aplicant a aquest Ministeri per a amagar la despesa militar real a l'opinió pública. En concret, el Ministeri d'Hisenda, d'acord amb el de Defensa, des de l'any 2012 va decidir no incloure el pagament dels Programes Especials d'Armaments (PEA) al pressupost, per a després, durant l'exercici, recórrer a l'aprovació al Consell de Ministres d'un crèdit extraordinari per a fer front als pagaments d'aquells PEA. D'aquesta manera es duia a terme un engany, aparentment el pressupost de Defensa disminuïa quan en realitat augmentava, com es constatava més tard a la liquidació del pressupost en finalitzar l'any, i que en el transcurs d'aquells anys va augmentar en més de 2.000 milions anuals. Sense la inclusió del pagament de 1.824,47 M€ dels PEA aquest any 2017, el pressupost de Defensa augmentaria un 0,6%.

Però la incorporació dels pagaments dels PEA no acaba amb l'ocultació de les despeses en defensa, ja que existeix una altra partida, la de les missions militars a l'exterior, a la que s'assigna un crèdit de 14,3 milions cada any, quan en realitat gasta al voltant de 1.000 milions, que són aportats des d'un fons de contingència, situat al programa "Imprevistos i funcions classificades" d'Altres Ministeris. Per a enguany, el Secretari de Defensa Agustín Conde Bajén, a la Comissió de Defensa del 26/04/2017 del Congrés de Diputats, va anunciar que la despesa prevista de les missions a l'exterior seria de 1.062,5 milions, amb la qual cosa l'augment a finals d'aquest any no serà d'un 32%, sinó com a mínim d'un 45%.

Les partides que segons el nostre criteri s'han d'incloure com a despesa militar són: la seguretat social dels militars (classes passives); la mútua

militar; els crèdits en R+D per a l'adquisició d'armes (Ministeri d'Indústria); la Guardia Civil pel seu caràcter militar (Ministeri de l'Interior); el CNI, dirigit per un general i on un 50% dels seus membres són militars; el servei del deute públic, és a dir, els interessos, que s'han d'imputar en la part proporcional a la despesa militar, sobretot tenint en compte el percentatge tan alt (un 20% el 2017), que les inversions en defensa representen al pressupost de Defensa. També la diferència entre la despesa inicialment aprovada als Pressupostos Generals de l'Estat (PGE) i allò realment executat al final de l'exercici i que depèn l'any supera els mil milions d'euros. El 2016, per exemple, la diferència va ser d'un 16%. A més, enguany, per primer cop, hem inclòs com a despesa militar les "pensions de guerra" abonades a les persones víctimes de la Guerra Civil espanyola del 1936 al 1939, ja siguin supervivents que hagin patit minusvalideses o els seus familiars que les perceben com a subsidi.

Aleshores la despesa militar espanyola ascendeix a 18.776 milions d'euros, una quantitat que representa 51,4 milions diaris de despesa militar a la que cada ciutadà contribueix amb 404 euros a l'any de la seva renda. Una despesa molt per sobre de l'1% del PIB que indica la ministra de Defensa, María Dolores De Cospedal, ja que eleva el crèdit en defensa d'Espanya fins el 1,64% del PIB i ens acostava al 2% que reclamen insistentment des de la Casa Blanca als seus socis de l'OTAN.

A l'apartat dedicat a analitzar la R+D militar, queda demostrada la discriminació que existeix entre els recursos assignats a R+D civil respecte la R+D militar. És així quan les obligacions compromeses a R+D militar al final de l'any s'acosten al 100% dels crèdits pressu-

postats. Alhora, les obligacions concretes en R+D civil queden molt per sota de les pressupostades i s'executen en un 60% el 2015. A això se li afegeix que la R+D en general està dividida en ajudes a fons perdut i en crèdits retornables, i que aquest any 2017, l'apartat de crèdits retornables representa un 60% del total de recursos dedicats a R+D. Aleshores, els recursos en R+D civil tindran un grau de compliment molt menor que els de R+D militar, doncs aquests es concedeixen en la seva totalitat i es beneficien del mecanisme establert als PEA de no retorn dels crèdits fins que no s'entreguin les armes.

Un pressupost que aquest any 2017, continua amb la tònica d'anys anteriors d'aplicar forts ajustaments a la majoria dels ministeris. En total s'ha dut a terme una reducció de 14.250 milions en comparació amb l'any anterior, amb un creixement pràcticament nul de tota la despesa no financera, que augmenta un paupèrrim 1,3% respecte l'any passat. Mentrestant, es prioritza el pagament en armaments de nul·la necessitat social que només beneficia a les empreses militars. Quan, per altra banda, el creixement del PIB el 2016 va ser d'un 3,2% i per a l'any 2017 es pronostica entre un 2,5% i un 3% d'augment. És a dir, que segons els pronòstics del Govern, estem sortint de la crisi i per contra es presenta un pressupost molt regressiu en l'aspecte social. Mentrestant, en l'àmbit militar, apareixen nous programes d'armes ja anunciats, no aprovats pel Govern, però amb crèdits pressupostaris consignats, 86,2 milions el 2016 i 69,5 el 2017. Es tracta dels blindats Piraña 8x8 d'un cost previst de 1.600 M€, una nova Fragata F-110, 800 M€ i quatre avions UAV Reaper per un valor de 160 M€. És a dir, que els PEA continuen augmentant en nombre, en costos i, en conseqüència, també ho fa el deute.

1. CRITERIS DEL CENTRE DELÀS D'ESTUDIS PER LA PAU SOBRE COM ANALITZAR LA DESPESA MILITAR

Cada any, des del **Centre Delàs d'Estudis per la Pau** analitzem el Pressupost de Defensa de l'Estat Espanyol. Per dur a terme aquesta tasca, seguim les indicacions que aconsella l'OTAN als estats membres d'aquesta aliança militar. Aquests criteris són els mateixos que es recullen en l'anuari del SIPRI,¹ institut que cada any fa l'anàlisi de la despesa militar mundial. Ningú podrà acusar, doncs, el nostre centre d'"inventar-nos" uns criteris per assenyalar que la despesa militar a Espanya és més del doble del que s'assigna al Ministeri de Defensa espanyol.

Emperò, la despesa militar es pot mesurar de diverses maneres, i en general, cada Estat organitza la seva pròpia metodologia d'acord amb els seus interessos en aquesta matèria. Així ho fan, també, diversos analistes i centres de recerca mundials, ja que quan es confronten unes dades amb les altres mai no coincideixen, cosa que es pot contrastar observant el que diu l'OTAN, el SIPRI, el Military Balance, l'ACDA, l'Agència Europea de Defensa o el Banc Mundial, o centres no governamentals les dades dels quals no coincideixen amb la despesa de què informen els Estats²

Per dur a terme l'anàlisi de la despesa militar s'ha de partir sempre del pressupost del departament o ministeri de defensa que facilita l'Estat. Però hi pot haver despeses de qüestions militars i de defensa que no estiguin contemplades dins el pressupost del departament encarregat de la defensa, i poden estar repartides per altres ministeris o departaments. Llavors, el còmput de despesa militar s'ha de buscar seguint un criteri racional, considerant-lo com el conjunt de tots aquells crèdits que es destinen a mantenir les forces armades, l'objectiu de les quals és dur a terme accions militars en defensa de l'Estat.

En referència a això, l'OTAN va realitzar una descripció de criteris perquè els Estats membres de l'organització incloguessin com a despesa militar tots aquells crèdits relacionats amb la defensa. Uns criteris assumits pel SIPRI i que comparteix, també, el Centre Delàs (Taula 1).

1. www.sipri.org

2. Com és el cas de War Resisters League i Center for Strategic and Budgetary Assessments (CSBA)

Taula 1. Criteri OTAN sobre Despesa Militar

1. Salariis de les Forces Armades
2. Salariis del personal civil o militar amb càrrec al Ministeri de Defensa
3. Despesa de funcionament i de capital dels programes militars inclosos els espacials de caràcter militar
4. Despesa de les organitzacions paramilitars
5. Despesa en I+D i inversions en armes, infraestructures i instal·lacions militars
6. Pensions i seguretat social del personal civil o militar amb càrrec al Ministeri de Defensa
7. Despeses mèdiques de les forces armades o personal civil amb càrrec al Ministeri de Defensa
8. Missions i intervencions militars de pau o per catàstrofes naturals realitzades a l'exterior de l'Estat
9. Contribucions a organismes militars internacionals
10. Ajuda militar a altres països
11. Despeses de finançament de programes i projectes militars
12. Cossos paramilitars entrenats en l'ús d'armes pesades i en estratègies militars

Però el **Centre Delàs d'Estudis per la Pau** de Barcelona, partint del criteri de l'OTAN, en l'anàlisi que porta a terme sobre el cas particular de la despesa militar d'Espanya, observa que cal tenir en compte més criteris, alguns no recollits per l'OTAN ni integrats en el pressupost del Ministeri de Defensa Espanyol, però que s'han de comptabilitzar com a despesa militar. És important a l'hora de fer l'anàlisi detallada de la despesa militar tenir en compte, a més del pressupost ordinari, les despeses extraordinàries que es puguin produir durant l'exercici i que no es trobaven recollides en els crèdits aprovats inicialment. En aquest sentit, és insuficient partir del pressupost inicial i s'ha de conèixer el pressupost final liquidat, que sempre serà superior a l'inicial.

Així, en el cas espanyol, s'han de tenir compte:

- Els organismes o departaments autònoms dedicats a la defensa i no integrats en el Ministeri de Defensa
- Les acadèmies, instituts o cursos universitaris exclusius per a militars i que no depenguin del Ministeri de Defensa
- Les classes passives (seguretat mèdica i pensions) dels cossos militars o personal civil que presta serveis en el Ministeri de Defensa
- Les mútues, montepíos i pensions de guerra de militars i paramilitars
- Crèdits, R + D o ajudes que des d'altres ministeris siguin destinats a produir armaments per a les forces armades
- Els cossos paramilitars als quals, sense ser militars, s'assignen funcions de defensa i es regeixen per lleis o ordenances militars
- Contribucions a organismes militars internacionals (OTAN), o missions de pau (ONU), o acords internacionals de desarmament donat el seu caràcter militar
- Centres d'Intel·ligència i informació que afecten la seguretat i defensa de l'Estat
- Diferència entre la despesa inicial pressupostada i la despesa final liquidada
- Interessos del deute públic en proporció a la despesa militar de l'Estat

Cada investigador o Centre que desitgi dur a terme una anàlisi de la despesa militar haurà de conèixer les particularitats del pressupost del seu propi Estat, per a poder determinar la despesa militar real del seu país.

2. EL PRESSUPOST EN DEFENSA D'ESPANYA DE 2017 AUGMENTA UN 32%

El Ministeri de Defensa, després de deu anys de contínua disminució en el seu pressupost, augmenta aquest any 2017 un 32% els seus crèdits respecte als de l'any 2016. Aquest colossal augment és conseqüència de les argücies pressupostàries que el ministre d'Hisenda, Cristóbal Montoro, ha anat aplicant a aquest Ministeri per amagar la despesa militar real a l'opinió pública. En concret, el Ministeri d'Hisenda, d'acord amb el de Defensa, des de l'any 2012 va decidir no incloure el pagament dels Programes Especials d'Armament (PEA) en el pressupost, per després, durant l'exercici, recórrer a l'aprovació al Consell de Ministres d'un crèdit extraordinari per fer front a aquests pagaments. D'aquesta manera es duia a terme un engany, ja que aparentment el pressupost de Defensa disminuïa quan en realitat augmentava, com després es constata en la liquidació del pressupost en finalitzar l'any. En realitat, el pressupost va augmentar en el transcurs d'aquests anys en més de 2.000 milions. Sense la inclusió del pagament de 1.824,47 M € dels PEA, el pressupost de Defensa de 2017 augmentaria un 0,6%.

Aquesta pràctica irregular, va ser denunciada pel **Centre Delàs d'Estudis per la Pau** i portada als partits polítics de l'oposició del Congrés dels Diputats,

que van elevar una protesta conjunta signada per UPyD, IU-ICV-ERC i PSOE davant del Tribunal Constitucional, que va acabar dictaminant que es tractava d'una pràctica il·legal i que els crèdits havien de ser aprovats al Congrés de Diputats. Això va impedir que l'any 2016 es dugués a terme el pagament dels PEA i s'hagués d'ajornar al 2017, ajuntant-se dues anualitats que sumen 1.824,5 milions i que justifiquen l'augment d'un 32% del pressupost de Defensa.

Però la incorporació dels pagaments dels PEA no acaba amb l'ocultació de les despeses en defensa, que afecten una altra partida, la de les missions militars a l'exterior, a les quals s'assigna un crèdit de 14,3 milions cada any quan en realitat es gasta entre 800 i 1.000 milions, que són aportats des d'un fons de contingència, situat al programa "imprevistos i funcions classificades" de despeses d'Altres Ministeris, un calaix de sastre contemplat per a imprevistos en els pressupostos. Per aquest 2017, el Secretari de Defensa Agustín Conde Bajén va anunciar a la Comissió de Defensa del 2017.04.26 del Congrés de Diputats que la despesa prevista per les missions a l'exterior seria de 1.062,53 milions, amb la qual cosa l'augment a final d'any no serà d'un 32%, sinó com a mínim d'un 45%³, al qual caldrà afegir altres crèdits procedents d'altres ingressos pressupostaris.

3. Comisión de Defensa del 26/04/2017 del Congreso de Diputados.

3. EL PRESSUPOST MILITAR DE L'ANY 2017

La despesa militar d'Espanya per aquest any 2017, com en anys anteriors, és en realitat molt superior a allò assenyalat pel Ministeri de Defensa. Així es pot observar a la Taula 2, on la despesa inicial del Ministeri de Defensa és molt inferior a la despesa final amb una diferència d'un 146%⁴. En aquest sentit, la despesa militar són totes les partides d'acord amb el criteri assenyalat en el capítol anterior, al qual nosaltres afegim el Centre Nacional d'Intelligència (CNI), dirigit per un general i en el qual un 50% dels seus membres són militars i que, encara que avui depèn de Presidència del Govern, fins l'any 2011 va pertànyer al Ministeri de Defensa. O el servei del deute públic, és a dir, els interessos, que en la part proporcional a la despesa militar és evident que s'han d'imputar, especialment per l'alt percentatge (un 20% al 2017) que les inversions en defensa representen respecte a la despesa militar. A més, afegim la diferència entre la despesa inicialment aprovada en els PGE i allò realment executat al final d'exercici i que segons els anys (un 17% el 2016) supera els mil milions d'euros.

4. La despesa militar final és una estimació del 2008 al 2016, ja que és obvi que no hi ha encara liquidació del 2017.

Aquest any, per primera vegada, hem inclòs com a despesa militar les "pensions de guerra" abonades a persones víctimes de la Guerra Civil espanyola de 1936 a 1939, d'un i altre bàndol, ja siguin supervivents que han patit minusvalideses o les seves vídues o fills, que perceben com un subsidi. Aquestes pensions, presents en tots els països de l'àrea occidental que han patit guerres, són sens dubte una despesa militar, ja que el seu origen sorgeix de no haver sabut evitar, resoldre o transformar un conflicte entre estats i haver recorregut a la força armada per intentar resoldre'l. És a dir, es va imposar la via militar com si aquest fos l'únic mitjà per resoldre el conflicte. Llavors, si la població ha necessitat de subsidis per pal·liar els efectes de la guerra en les seves vides, aquests s'han d'imputar com a despesa militar. Això ha donat origen a certs debats entre els analistes de la despesa militar, el SIPRI es manifesta a favor de imputar, i l'OTAN manifesta el contrari, però l'inclou quan parla de les despeses en seguretat social, classes passives, despeses mèdiques, mútues i pensions. Per tant hem optat per introduir-lo com una despesa militar més.

Taula 2. La despesa militar inicial d'Espanya (anys 2016-2017)

Milions d'euros corrents

Conceptes	Any 2016	Any 2017	2016/2017
Ministeri de Defensa	5.787,89	7.638,55	31,97%
Organismes Autònoms del Ministeri de Defensa	1.111,33	1.077,92	
TOTAL MINISTERI DE DEFENSA	6.899,22	8.716,47	26,34%
Classes passives militars	3.268,34	3.273,45	
Pensions de guerra (Classes Passives)	190,57	170,23	
ISFAS (Altres ministeris)	624,12	624,45	
Guàrdia Civil (Ministeri d'Interior)	2.654,93	2.705,04	
Crèdits R+D (Ministeri de Indústria)	468,14	302,36	
Organismes militars internacionals (Ministeri d'Exteriors)	13,10	19,48	
TOTAL DEFENSA CRITERI OTAN	14.118,42	15.811,48	11,99%
Centro Nacional de Inteligencia (Ministeri de Presidència)	240,98	260,96	
Interessos del Deute Públic	1.089,42	1.157,90	
TOTAL DESPESA MILITAR INICIAL	15.448,82	17.230,34	11,53%
Diferència inicial/liquidat	1.412,65	1.545,66*	
TOTAL DESPESA MILITAR FINAL	16.861,47	18.775,99	11,35%
Despesa militar liquidat/PIB	1,51%	1,64%	
Despesa militar liquidat/Pressupost total Estat	3,86%	4,24%	

* Estimació calculada en base al pes de Total Defensa (criteri OTAN + CNI) sobre Total interessos deute públic. Elaboració pròpia. Font: Pressupostos Generals de l'Estat

Llavors, la despesa militar espanyola puja a 18.776.000 d'euros, una quantitat que representa 51.400.000 diaris de despesa militar a la qual cada ciutadà contribueix amb 404 euros a l'any de la seva renda. Una despesa molt per sobre de l'1% del PIB que assenyala la ministra de Defensa, María Dolores de Cospedal, ja que eleva el crèdit en defensa d'Espanya fins al 1,64% del PIB i ens apropa al 2% que reclamen insistentment des de la Casa Blanca als seus socis de l'OTAN.

Coincidint amb la presentació del pressupost anual de l'Estat espanyol, del 18 al 28 d'abril de 2017 es va celebrar la setmana mundial d'acció sobre la despesa militar (GDAMS), una campanya que porta a terme l'International Peace Bureau, i en la qual es fa una crida a l'opinió pública mundial per reduir la despesa militar i perquè aquesta disminució es destini al desenvolupament dels països empobrits, per tal de reduir l'enorme bretxa de desigualtats que hi ha al planeta en tots els ordres.

Aquesta demanda és extensible al nostre país que, des de l'arribada de la crisi el 2008, ha patit una forta retallada de la despesa pública que afecta especialment la despesa social, en educació, sanitat, inversions en infraestructures, obra pública i foment d'ocupació (Taula 3 i Gràfic 1). En aquesta Taula es pot observar com en el transcurs de 10 anys, els crèdits destinats a la creació d'ocupació i a l'estímul de l'economia s'han reduït considerablement. Així, en foment de treball van baixar ni més ni menys que un 28%; en infraestructures un astronòmic 63%; les ajudes en R+D s'han reduït en un 21%; en Cultura un 34%; en Educació un 14%; i en Sanitat un 8%. Oficialment, el crèdit del Ministeri de Defensa es va reduir un 14% tot i que, considerant el total de la despesa militar real, ho va fer tan sols en un 10%. Podem afirmar que la despesa en Defensa gaudeix d'un tracte de favor davant d'altres ministeris de caràcter social i de foment de l'ocupació.

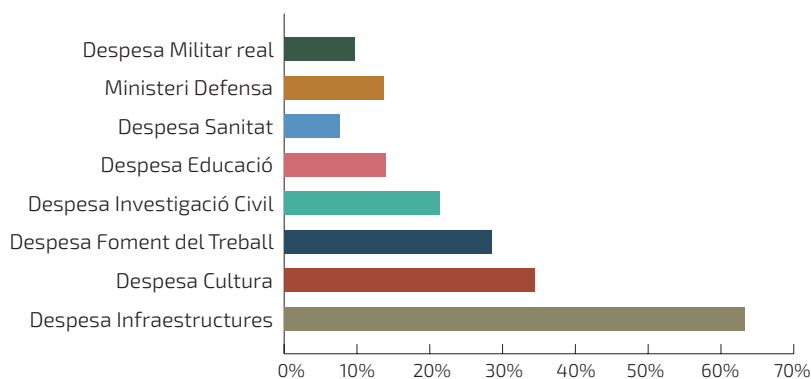
Taula 3. Polítiques de Despesa 2008-2017

Milions d'euros corrents

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Evolució 2016-2017	Evolució 2008-2017
Despesa Foment del Treball	7.684	7.584	7.751	7.329	5.765	3.772	4.073	4.746	5.214	5.499	5%	-28%
Despesa Sanitat	4.434	4.623	4.635	4.264	3.976	3.856	3.840	3.861	4.002	4.093	2%	-8%
Despesa Educació	2.933	2.988	3.092	2.843	2.220	1.945	2.150	2.273	2.484	2.525	2%	-14%
Despesa Cultura	1.220	1.284	1.199	1.104	942	722	716	749	803	801	0%	-34%
Despesa Infraestructures	14.690	13.177	14.325	8.859	6.901	5.966	5.452	6.141	5.983	5.392	-10%	-63%
Despesa Investigació Civil	7.677	8.203	8.088	7.576	5.629	5.562	5.633	5.668	5.793	6.039	4%	-21%
Ministeri Defensa	10.091	9.726	9.154	8.560	7.411	6.913	6.776	6.853	6.899	8.716	26%	-14%
Despesa Militar real	20.587	19.770	19.233	18.409	18.819	17.135	16.527	17.672	16.671	18.606	12%	-10%

Font: Elaboració pròpia a partir dels PGE

Gràfic 1. Disminució en percentatge de les polítiques de despesa 2008-2017

Font: Elaboració pròpia

Llavors, el pressupost presentat per a la seva aprovació aquest any 2017, continua la tònica d'anys anteriors aplicant forts ajustos en la majoria dels ministeris. En total s'ha produït una reducció (ajust) de 14.250 M € fins als 318.443 M €, amb un creixement pràcticament nul en tota la despesa no financera que tan sols suposa un paupèrrim augment d'un 1,3% respecte a l'any anterior. Mentrestant, es prioritza el pagament d'armaments de nul·la necessitat social que només beneficien les empreses militars. Quan, d'altra banda, el creixement del PIB el 2016 va ser d'un 3,2% i per a l'any 2017 es pronostica un 2,5% d'augment. És a dir, que segons els pronòstics del Govern, estem emergint de la crisi i per contra es presenta un pressupost molt regressiu en l'àmbit social.

4. LA DESPESA MILITAR D'ESPANYA SEGONS EL SIPRI

Cada any, a l'abril, el SIPRI publica un avanç de la despesa militar mundial. No és una bona notícia saber que, després de diversos anys consecutius de descens de la despesa militar mundial, l'any 2016 aquesta augmentà un 0,4% en termes reals respecte a 2015, arribant a la xifra de 1,69 bilions⁵ de dòlars. Aquest augment, sumat al de l'any anterior, que va ser d'un 1%, marca un canvi de tendència. Els responsables de l'increment són Europa Central i de l'Est i Àsia. Així, l'Informe assenyala que la despesa militar va augmentar a la Xina un 5,4%, encara que en menor proporció que en anys anteriors on va arribar als dos dígitos, i a Rússia un 5,9%. El canvi de tendència també s'evidencia als Estats Units on augmenta un 1,7% i a l'Europa occidental un 2,6%, malgrat estava disminuint des de l'any 2009 després de l'arribada de la crisi econòmica global. Un cas paradoxal és el d'Àrabia Saudita, que ha reduït la seva despesa militar l'any 2016 en un 30%, quan en els anys anteriors augmentava de manera considerable (el 2015 un 5,7%), tot i que aquesta disminució és conjuntural d'aquest any, ja que en la visita de Donald Trump de maig de 2017, el país va anunciar una compra d'armes per valor de 110.000 milions de dòlars, que en els propers deu anys serà de 300.000 milions, situant de nou l'Àrabia Saudita al capdavant dels països amb major increment de la despesa militar mundial. Un fet que sens dubte agreujarà les tensions a l'Orient Mitjà.

En referència a la despesa militar d'Espanya, l'Informe del SIPRI té un canvi molt significatiu respecte a l'Informe de 2014, ja que la despesa militar, en valors corrents, ha augmentat en 3.700 milions d'euros, un 38%, passant de 9.596 M € a 13.296 M € el 2016. Això és així gràcies a la nova forma amb la qual el SIPRI

computa la despesa militar d'Espanya, ja que després d'haver mantingut un diàleg fluid amb el **Centre Delàs d'Estudis per la Pau**, incorpora diverses despeses militars que no es trobaven incloses. Despeses militars que, a Espanya, estan repartides en altres ministeris ja indicats i que finalment el SIPRI ha decidit incloure. A saber: les classes passives militars (Seguretat Social), la mútua militar ISFAS (Altres Ministeris), els ajuts en R+D a projectes militars (Ministeri d'Indústria), i la diferència entre el pressupost inicial del Ministeri de Defensa i el liquidat a final d'any, que en els últims anys va superar els 2.000 M €.

És molt satisfactori saber que el SIPRI, del qual el Centre Delàs és col·laborador des de fa anys en qüestions relacionades amb l'economia de la defensa d'Espanya, faci seves, en part, les formes de comptabilitzar la despesa militar espanyola, i ens congratulem que els treballs de recerca que duem a terme al nostre centre al voltant del cicle econòmic militar siguin assumits per centres internacionals.

A partir d'aquest moment, Espanya no podrà presumir de que la seva despesa militar arriba tan sols al 0,6% del PIB espanyol, ja que els comptes del SIPRI l'eleva a l'1,2%. No és que el Centre Delàs es congratuli que la despesa militar d'Espanya sigui superior, ja que desitjaria que fos molt inferior. Però, almenys, no permetrà que el Govern es vanti davant l'opinió pública que la despesa militar d'Espanya es troba entre les més baixes d'Europa.

5. PRINCIPALS MAGNITUDS DE LA DESPESA MILITAR A ESPANYA

Aquest any 2017, per primera vegada, els crèdits dels diferents capítols de la despesa econòmica del pressupost del Ministeri de Defensa prenen un rumb diferent a anys anteriors. Això és a causa del trastorn que es produïa en no incorporar els crèdits en inversions dels programes d'armes PEA. Aquest any, en canvi, com que estan previstes, el capítol 6 d'inversions augmenta un 323% respecte a l'any 2016 amb un crèdit total de 2.294 M €, que representa un 26,6% del total de pressupost del Ministeri. Això fa disminuir l'alt percentatge que en anys anteriors tenia el capítol de personal que arribava fins a un 70% segons els anys, i que el 2017 és d'un 53,7% del total. El capítol destinat al manteniment dels serveis de les forces armades, en canvi, es redueix en un 1,3% respecte al 2016, la qual cosa indica que l'operativitat dels exèrcits continua en un estat lamentable, ja que des de l'inici dels ajustos pressupostaris al 2009 s'ha reduït substancialment, un 18% (de 1.577 M € el 2009 als 1.290 M € el 2017, (Taula 4 i Gràfic 2). Aquesta retallada en els recursos dels serveis ha rebut moltes crítiques a l'interior de

5. Un bilió = un milió de milions

les forces armades, doncs afecta la capacitat operativa de les mateixes, en no poder dur a terme exercicis i maniobres suficients per exercitar tant les capacitats humanes com les dels equips d'armaments. El capítol 1, destinat al pagament de salaris del personal de les forces armades augmenta un 2,4% respecte al 2016, part del qual, un 1%, és per fer front al compromís contemplat en els PGE envers tots els funcionaris de

l'Estat, la resta per augmentar el nombre d'efectius amb la convocatòria de noves places. L'increment de la resta de crèdits en els altres capítols del Ministeri és pràcticament irrellevant i només destaquen els 3,4 milions del Capítol 8 per fer front als pagaments de crèdits financers concedits al propi personal de les forces armades a què tenen dret com la resta de funcionaris.

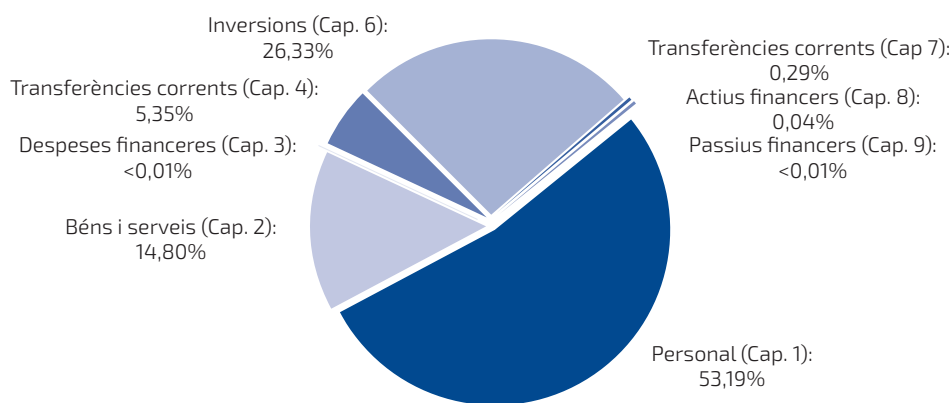
Taula 4. Distribució del Pressupost inicial Ministeri de Defensa 2008-2017

Milions d'euros corrents

Conceptes	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Personal (Capítol 1)	5.206,30	5.326,96	5.335,68	5.046,60	4.742,73	4.606,38	4.511,08	4.503,12	4.527,40	4.636,07
Béns i serveis (Capítol 2)	1.577,45	1.577,33	1.562,81	1.557,40	1.380,25	1.255,86	1.214,10	1.280,95	1.307,66	1.289,96
Despeses financeres (Capítol 3)	0,19	0,19	0,15	0,58	0,38	0,28	0,11	0,11	0,11	0,21
Transferències corrents (Capítol 4)	445,95	451,01	437,97	419,64	425,64	469,23	466,88	486,65	492,67	466,36
Inversions (Capítol 6)	2.464,32	2.005,86	1.463,27	1.211,68	782,76	551,04	557,04	553,90	542,23	2.294,63
Transferències de capital (Capítol 7)	30,92	28,7	13	9,92	8,05	27,33	23,92	25,32	25,51	25,49
Actius financers (Capítol 8)	3,98	4,08	4,09	4,06	3,66	3,58	3,55	3,62	3,46	3,46
Passius financers (Capítol 9)	0,18	0,18	0,18			0,06	0,06	0,18	0,18	0,30
Total Defensa	9.729,29	9.394,31	8.817,15	8.249,88	7.343,47	6.913,76	6776,74	6.853,85	6.899,22	8.716,47

Elaboració pròpia. Font: Pressupostos Generals de l'Estat

Gràfic 2. Distribució pressupost inicial Ministeri de Defensa 2017

Font: Elaboració pròpia

Un altre aspecte que cal destacar és el relacionat amb la diferència entre el pressupost inicial aprovat i la liquidació final de l'exercici. Tot i que ja s'ha esmenat l'engany a què se sotmetia el pressupost de Defensa pels compromisos de pagament dels PEA, persisteix com s'ha assenyalat la despesa de les missions militars a l'exterior. Així, en el capítol 2 de manteniment dels serveis, s'habilita un crèdit de 14,3 M €, però en acabar l'any es gasta molt més. Ja tenim les xifres de despesa d'aquestes missions de l'any 2015, que van ser de 1.004,4 M € (Taula 1 de l'Annex). A més tenim la liquidació final de l'any 2015, que incorpora la despesa en aquestes missions més altres desviacions en les despeses corrents que sumen un total de 2.381,2 M €. Una desviació que suposa un 25,78% respecte al pressupost inicial aprovat, molt similar a la d'anys anteriors i que dona la raó al nostre centre en la denúncia dels paranys comptables a què se sotmet el pressupost de Defensa a Espanya, ara palliat en part per la sentència del TC sobre l'assumpte dels PEA.

La liquidació del pressupost de 2016 encara no és definitiva, però la provisional és de 1.412,6 M € i de moment representa una desviació d'un 17%. És a

dir, que sense els PEA continuen tenint importants desviacions en la despesa, un, el ja esmentat sobre la despesa en missions en l'exterior que el 2016 ha estat de 771,4 M € i la resta per cobrir despeses en els Serveis que, com també hem assenyalat en un altre apartat, estan tan infradotats que han de ser suplementats amb més crèdits durant l'exercici (Taula 2 de l'Annex, Gràfic 1 de l'Annex). Aquestes modificacions en l'ampliació de crèdits en Defensa provenen de diverses causes. Per ampliacions de crèdit a la partida destinada a les missions a l'exterior, que sorgeix d'un fons de reserva per a imprevistos. Una altra, de transferències d'altres ministeris que cedeixen recursos a Defensa. Per alienacions de béns mobles, generalment patrimoni que el Ministeri ven i els ingressos obtinguts els incorpora al seu pressupost; també per algunes armes que són venudes en altres països. Finalment, algun romanent de crèdit, és a dir, sobrants de partides que no s'han realitzat l'any anterior i Hisenda permet que s'incorporin al pressupost ordinari de Defensa. Al final, estem parlant de 1.412,6 M € l'any 2016 coincidents amb la desviació de la liquidació provisional d'aquest any (Taula 5 i Gràfic 3).

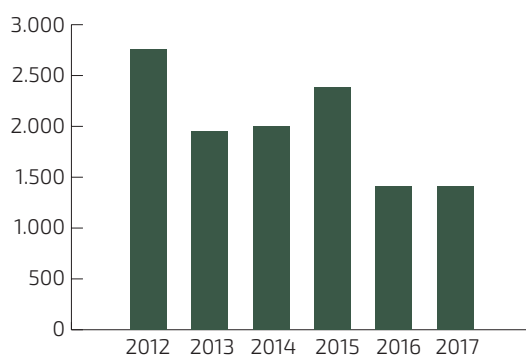
Taula 5. Modificacions Pressupostos de Defensa

Milions d'euros corrents

Anys	2012	2013	2014	2015	2016 ^{1,2}	2017 ^{3,4}
Crèdits extraordinaris	1.782,77	879,48	927,74	878,01	0	0
Partides ampliables	753,08	782,47	733,94	1.010,78	994,95	1.062,53
Transferències	2,16	55,17	77,25	225,53	207,50	113,52
Generats per ingressos propis	192,31	213,1	211,95	223,79	194,69	207,17
Organismes Autònoms	13,18	22,65	47,48	46,67	17,51	29,50
Romanents de crèdit	19,23	0	0	3,67	0	4,58
Baixes per anul·lació	0,00	0	0	-7,30	-2,01	-1,86
Total	2.762,73	1.952,87	1.998,36	2.381,15	1.412,64	1.415,44

1. Les modificacions de 2016 són provisionals; 2. Els crèdits extraordinaris han estat declarats nuls pel Tribunal Constitucional; 3. Les partides ampliables contempnen les missions militars a l'exterior, i la previsió pel 2017, segons va pronunciar el Secretari d'Estat de Defensa durant la Comissió de Defensa de 26/04/2017, és de 1.062M d'€; 4. La resta de previsió de modificacions pressupostàries de 2017 són mesures dels darrers 4 anys. Elaboració pròpia. Font: Pressupostos Generals de l'Estat.

Gràfic 3. Increment del pressupost del Ministeri de Defensa 2012-2017

Milions d'euros corrents

6. LES INVERSIONS EN ARMAMENTS

Les inversions en armes es divideixen en dos grans programes, l'anomenat Modernització de les Forces Armades (Programa 122A), i els Programes Especials d'Armaments (Programa 122B).

6.1. MODERNITZACIÓ DE LES FORCES ARMADES, PROGRAMA 122A

La partida destinada a la modernització té com a objectiu dotar d'armaments les necessitats més prementeres de les forces armades. Especialment aquelles que són catalogades com a imprescindibles per a les missions més urgents i que han de garantir la defensa de tots els òrgans que componen les forces armades.

- L'Òrgan Central de Defensa té un pressupost de 60,5 M €, entre els quals destaquen 24 M € per a infraestructures de l'OTAN i per a la compra de míssils Meteor.
- L'Exèrcit de Terra, té un pressupost de 19,9 M €; la partida més quantiosa és per a la compra de municions i explosius de 9,1 M €, i 4,2 M € per a vehicles de transport.
- L'Armada té crèdits per un import de 10,7 M €, amb 4,7M € per equipar els vaixells amb artilleria.
- L'Exèrcit de l'Aire, és el que menor crèdit té, de 2,4 M €, amb 1 M € per a vehicles terrestres.
- L'Institut de l'habitatge i les infraestructures de Defensa es porten una part important dels crèdits en inversions amb 52,5 M €. Si a aquestes inversions sumem les aportacions de R+D que sorgeixen del Ministeri de Defensa, el total d'inversions és de 542,2 M €. Una quantia una mica inferior a la de 2015. La qual cosa torna a incidir en la precarietat dels mitjans de què disposa aquest Ministeri (Taula 3 de l'Annex).

6.2. ELS PROGRAMES ESPECIALS D'ARMAMENTS, PROGRAMA 122B

La història d'aquests PEA es remunta a mitjan 1995, quan el govern de José María Aznar va aprovar contractes d'armes a 20 i 25 anys vista, que el 2014 van ser ampliat fins a l'any 2030, per un import que segons les nostres dades avui arriba als 35.478.000 d'euros, i dels quals, no se sap amb certesa quant es deu, doncs segons l'exministra Carme Chacón de l'últim govern del PSOE es devia 30.000 milions i, segons Pedro Morenés abans de deixar el Ministeri el 2016,

eren 14.000. Els PEA són grans programes d'armaments (avions EF-2000 i A400M, helicòpters Tigre i NH-90, vaixells de guerra i blindats), i així fins a 24 PEA; (Taula 4 de l'Annex).

Abans d'entrar al ball de xifres d'aquest deute en armaments, cal explicar més coses sobre els seus orígens. El 1995, el govern del PP va posar en marxa aquests grans projectes d'armes per equipar les Forces Armades d'armes d'última generació. Alguns d'ells provenien de la pressió exercida pel gran gegant aeronàutic europeu EADS (avui Airbus), una empresa de la qual l'Estat espanyol posseïa el 5,5% de les accions, on també participaven França i Alemanya amb un 23% d'accions cada un. Aquesta empresa posava en marxa diversos grans programes: el nou avió de combat Eurofighter F-2000; els helicòpters de combat Tigre i NH-90; i el de transport militar A-400M. Aquests quatre projectes encara en construcció avui tenen un cost astronòmic: 22.550 milions d'euros. També es va encarregar a Santa Bàrbara Sistemas, una empresa de l'INI (avui SEPI) que es va vendre el 2001 a la nord-americana General Dynamics per 4 milions d'euros, la fabricació de 240 blindats Leopard, 212 blindats Pizarro, 1 Obús remolcat de 155mm i diverses municions per un valor de 3.700 milions. I Navantia, també propietat de SEPI, posava en marxa una sèrie de vaixells de guerra, entre les que destacaven les fragates F-100, per valor de 8.060 milions.

Per alleujar el Ministeri de Defensa de les seves càrregues pressupostàries i que no es comptabilitzaran com a despesa en Defensa, es van inventar una fórmula d'enginyeria comptable per a aquests contractes. El Ministeri d'Indústria, en la seva fase de desenvolupament, facilitava crèdits en concepte de R+D a les empreses fabricants a zero interès i a retornar en 20 anys. Aquests crèdits, que avui se segueixen finançant des del Ministeri d'Indústria, des de 1995 fins al 2016 han acumulat un import que supera els 18.000 milions d'euros (Taula 5 de l'Annex i Gràfic 2 de l'annex). Però aquella era una solució transitòria que, amb el pas dels anys, s'ha convertit en un malson, ja que tan sols s'han retornat a les arques públiques una petita part i encara es deuen 15.963.000. Les empreses militars addueixen que, quan han anat entregant les armes a Defensa, el Tresor Públic els ha descomptat els crèdits atorgats, per tant és Defensa qui ha d'assumir la devolució dels crèdits, i a tal efecte es va signar un conveni a tres bandes, entre Indústria, Defensa i les empreses. Un problema considerable que Hisenda no sap com resoldre doncs, si condona el deute, aquests 15.963.000 esdevenen dèficit públic i faran impossible complir amb l'objectiu de dèficit que imposa la Comissió Europea. Un problema al qual se suma el compromís de pagament anual dels PEA a

les empreses, que en els propers anys ascendirà a no menys de 1.500 milions anuals.

Per a aquest any 2017, com ja hem indicat, s'ha programat el pagament de 1.824,47 M € que corresponen als no abonats al 2016 més els de 2017, les quanties per a cada un dels programes es troben detallats a la Taula del 6 Annex. Els programes que rebran més diners, són l'avió de combat EF-2000 amb 635,6 M €, l'avió A400M amb 388,26 M € i l'helicòpter NH-90 amb 200,6 M €. Els tres programes desenvolupats per l'empresa Airbus i als quals segueix el programa del blindat Pizarro fase II que desenvolupa General Dynamics/ Santa Bàrbara amb 200,6 M €.

7. LA R+D MILITAR

La investigació, desenvolupament i innovació militar es finança, en els pressupostos generals de l'Estat de 2017, a través de dos programes, com és habitual en els últims exercicis. Aquests programes són: "Investigació i estudis de les Forces Armades" (programa 464A) del Ministeri de Defensa i "Suport a la innovació tecnològica en el sector de la Defensa" (programa 464B) del Ministeri d'Economia, Indústria i Competitivitat. El programa 464A té un pressupost de 159,39 milions d'euros i el programa 464B compta amb 302,36 milions d'euros. El que, sumant les dues quantitats, fa un total de 461,75 milions d'euros dedicats a la R+D+i de caràcter militar en els PGE 2017.

Els recursos assignats a cada programa tenen una finalitat diferent. El programa 464A té com a objectiu "contribuir a dotar les Forces Armades espanyoles de sistemes d'armes i equips amb el nivell tecnològic i les característiques de tot ordre més adequades per a les seves futures missions i ajudar a preservar i fomentar la base industrial i tecnològica espanyola de defensa ", tal com exposa la memòria explicativa del programa. En canvi, l'objectiu del programa 464B és donar suport a la participació de les empreses espanyoles en el desenvolupament de projectes tecnològic-industrials relacionats amb la defensa.

El pressupost assignat a R+D militar el 2017 representa una disminució del 26,9% respecte a la quantitat pressupostada el 2016 en els mateixos programes, que va ser de 632 milions d'euros. Aquesta disminució és deguda, fonamentalment, a la reducció de les ajudes a les empreses de la indústria militar incloses en el programa 464B, que passen de 468 milions d'euros, el 2016, a 302 milions el 2017. L'assignació del programa 464A també disminueix, però amb una proporció menor (veure Taula 6). Aquesta disminució es concentra en l'apartat d'inversions (de 21 milions el 2016 es passa a 17 milions el 2017), mentre que les

despeses de personal i les despeses corrents pràcticament es mantenen amb les mateixes assignacions que el 2016.

Taula 6. Inversions previstes dels programes 464A i 464B d'I+D militar per 2016 y 2017

Milions d'euros

Programes	PGE 2016	PGE 2017
Programa 464A (Ministeri de Defensa)	163,89	159,39
Programa 464B (Ministeri d'Indústria i Economia)	468,14	302,36
TOTAL (464A més 464B)	632,03	461,75

Les activitats d'investigació militar es realitzen, fonamentalment, a l'Institut Nacional de Tècnica Aeroespacial "Esteban Terradas" (INTA). Des de l'any 2014 l'INTA integra tots els centres d'investigació militar de l'Estat espanyol. Fins a aquesta data la investigació militar es realitzava en diversos centres com el Canal d'Experiències Hidrodinàmiques del Pardo, l'Institut Tecnològic de la Marañosa i el Laboratori d'Enginyers.

El pressupost de l'INTA per 2017 és de 137 milions d'euros, exactament el mateix que el 2016, i representa el 85% del pressupost del programa 464A. L'activitat de l'INTA s'havia centrat, històricament, en els àmbits aeroespacial i aeronàutic. Si bé, des de la integració dels centres, assumeix activitats d'estudis sobre hidrodinàmica i de les tecnologies de la defensa i la seguretat. També realitza activitats comercials de certificació i homologació de productes, i de prestació de serveis tecnològics; activitats que li representen ingressos addicionals per al seu funcionament.

L'INTA, a més, participa en projectes de recerca amb finançament espanyol i internacional. Així, té concedits 15 projectes de recerca del pla Horitzó 2020 de la Unió Europea. A més, participa en més de 320 projectes, dels quals uns 200 corresponen a prestació i desenvolupament de serveis. Aquests projectes proporcionen a l'INTA ingressos addicionals als assignats en els PGE.

Els projectes d'investigació militar que realitza l'INTA són, fonamentalment, els mateixos que es van posar en marxa fa uns anys. Així, continua el projecte PNOT, l'objectiu del qual és el desenvolupament del sistema de comandament, monitorització i generació de productes en terra del satèl·lit PAZ. Segueix amb el desenvolupament de petits satèl·lits i amb el del vehicle no tripulat MILANO. Continua amb les avaluacions i assajos i proves d'armament, material i equips. Treballa també en l'àmbit de la instrumentació espacial, desenvolupament d'armament aeri i el disseny i desenvolupament de formes alternatives de carenes

per a vaixells escortes oceànics i la realització dels assajos de la fragata F-110.

Entre les seves activitats de certificació, destaquen les actuacions en els avions Airbus-400M, avions EF-2000 i helicòpters militars.

L'objectiu del programa 464B, del Ministeri d'Economia, és el suport a empreses espanyoles per al desenvolupament de projectes tecnològics relacionats amb la defensa. Els projectes que es finançaran durant aquest exercici són els mateixos que l'any anterior.

El desenvolupament del submarí S-80, per part de l'empresa Navantia, té una assignació de 135,3 milions d'euros per a aquest any, si bé el Ministeri preveu una addenda de 14,7 milions, el que fa un total de 150,0 milions d'euros per a aquest projecte pel 2017. El desenvolupament dels helicòpters NH-90 de l'empresa Airbus Helicopters té una assignació de 37 milions d'euros. La construcció de dos bucs d'acció marítima (BAM), que també realitza Navantia, està finançat amb 51,8 milions. I els projectes tecnològics relatius a la fragata F-110 i els vehicles blindats 8x8 tenen una assignació de 59,5 milions d'euros amb una addenda de 10 milions durant l'any en curs, el que farà un total de 69,5 milions d'euros. Així doncs, el finançament a la indústria militar per a l'exercici 2017 provinent del programa 464B ascendeix a un total de 308,3 milions d'euros ⁶ (Vegeu la Taula 7).

Taula 7. Detall d'inversions pressupostades del programa 464B*, 2016-2017

Milions d'euros

Projecte	Dotació 2016	Dotació 2017
Submarí S-80	150	150
Helicòpters NH90	123,6	37
Bucs d'Acció Marítima	108,4	51,8
Fragata F110 i vehicles blindats 8x8	86,2	69,5
TOTAL	468,2	308,3

6. Volem fer notar que la suma de les assignacions corresponents als quatre projectes ascendeix a 308,3 milions d'euros, segons consta en la memòria d'objectius del programa. Però en el resum econòmic de despeses consta que el programa 464B té una dotació de 302,4 milions. Entenem que la diferència es deu a un error de transcripció en la memòria explicativa d'objectius.

Les xifres que hem comentat fins aquí fan referència a les quantitats que d'una manera explícita es destinaran, en els PGE de 2017, al finançament de la recerca i desenvolupament militar. Podria ser que la R+D militar es beneficiés d'altres recursos assignats a altres programes dels PGE. Així, per exemple, a causa del interès clar de la R+D militar en la investigació aeroespacial i de telecomunicacions, podria ser que obtingués part dels recursos del programa 467C (Investigació i desenvolupament tecnològic-industrial, que té una dotació de 757,8 milions d'euros) o del programa 467I (Innovació tecnològica de les telecomunicacions, amb una dotació de 529,8 milions d'euros), argumentant que els recursos es dedicaran a una investigació que també podria tenir interès civil.

Hem de tenir en compte que la R+D militar té altres fonts de finançament públic a més dels PGE. Així, algunes comunitats autònomes o municipis destinen recursos a aquesta finalitat, sigui mitjançant finançament directe a determinats projectes o bé mitjançant l'exempció d'impostos.

Per tot això, hem de considerar que les dades presentades més amunt són el límit inferior dels recursos totals destinats a finançament de la R+D militar a l'Estat espanyol. Quantitat que serà, doncs, superior als 461,75 milions d'euros comptabilitzats com a finançament a la R+D+i de caràcter militar en els PGE 2017.

7.1 COMPARACIÓ ENTRE R+D CIVIL I MILITAR

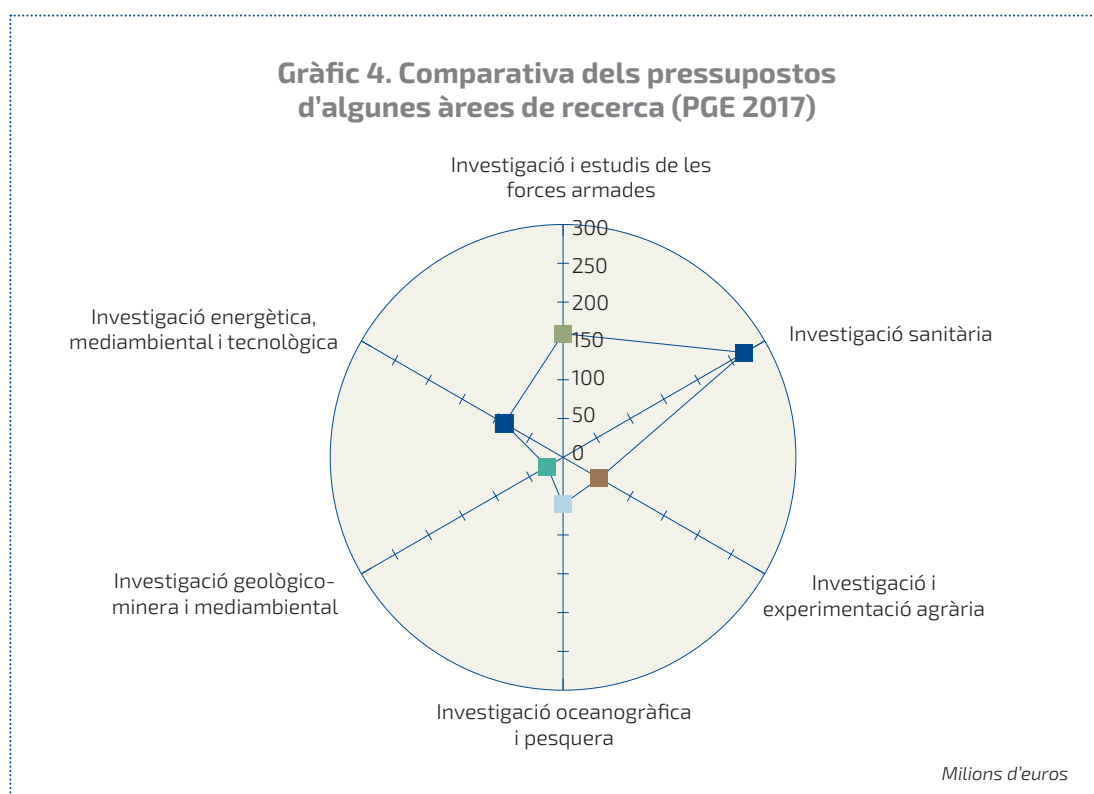
La inversió prevista en els PGE de 2017 destinada a la investigació, desenvolupament i innovació puja a 6.501,2 milions d'euros. Quantitat sensiblement superior a la pressupostada el 2016, que va ser de 6.429,6 milions, el que representa un augment del 1,1%. Tot i això, l'assignació a R+D total del 2017 segueix sent molt inferior a la de l'any 2009, quan aquest pressupost va arribar al màxim històric amb 10.114 milions d'euros. A partir de l'exercici següent, el finançament en investigació va disminuir de forma remarcable a causa de la política de retallades portada a terme pels diferents governs.

L'augment del pressupost dedicat a la R+D total es deu, fonamentalment, a l'augment significatiu dels recursos financers, és a dir préstecs i crèdits. Recordem que el pressupost en R+D reflectit en els PGE es concreta en ajudes a fons perdut i a crèdits retornables. Aquest any 2017, l'apartat de crèdits representarà un 60% dels recursos dedicats a R+D. Situació que, previsiblement, farà que finalment els recursos realment invertits en R+D siguin molt inferiors als pressupostats, ja que part d'aquests crèdits no s'utilitzaran. La

concessió d'aquests crèdits requereix que el centre o grup de recerca sol·licitant disposi de mecanismes d'obtenció de recursos propis, situació que no sempre es compleix.

La R+D militar representa el 7,1% de l'assignació total dedicada a la investigació, desenvolupament i innovació en els pressupostos de 2017. Percentatge que considerem desmesurat, tenint en compte que la inversió en recerca de l'Estat espanyol és de les més baixes

de la UE. Comparant la R+D militar amb les assignacions a altres àrees de recerca (Gràfic 4) veiem que el pressupost en R+D militar és 1,7 vegades el dedicat a investigació sanitària (programa 465A), més de cinc vegades superior al dedicat a la investigació energètica, mediambiental i tecnològica (programa 467F), set vegades i mitja el de la oceanogràfica i pesquera (programa 467E), vuit vegades i mitja l'agrària (programa 467D) i la meitat de la investigació i desenvolupament tecnològic-industrial (programa 467C).

7.2 EVOLUCIÓ DE LES INVERSIONS EN R+D CIVIL I MILITAR ELS ÚLTIMS ANYS

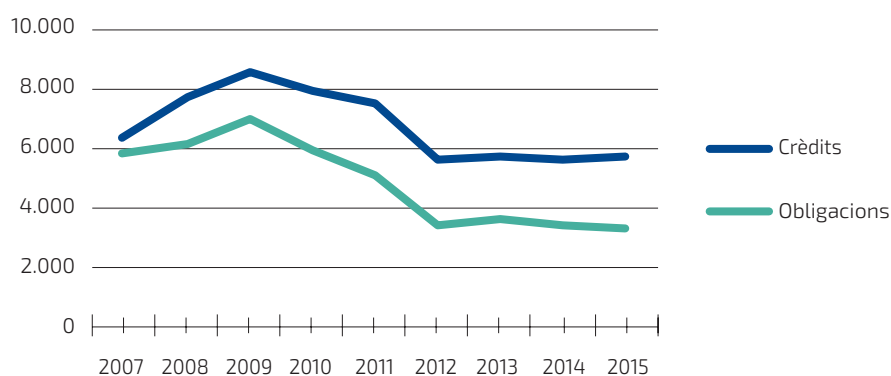
Tot el comentat més amunt fa referència exclusivament al pressupost assignat a cada programa, és a dir a la previsió de finançament. Però les inversions reals de l'Estat no corresponen a les pressupostades sinó a les obligacions reconegudes durant l'exercici, quantitats que no sempre coincideixen. Hem de diferenciar entre els pressupostos de crèdits i les obligacions reconegudes. Entenent els primers com aquells crèdits aprovats per les Corts Generals i reflectits en els PGE. Les obligacions reconegudes són els compromisos adquirits per l'Administració amb un tercer per a la prestació d'un determinat servei, realització d'obra, subvenció, etc., després del corresponent concurs públic. En definitiva són les quantitats que l'Administració realment dedicarà per aconseguir un determinat objectiu.

Al Gràfic 5 hem representat l'evolució de les quantitats pressupostades i les obligacions en R+D civil, entre els anys 2007 i 2015. I en el Gràfic 6 les quantitats equivalents en R+D militar. Les dades s'han obtingut de les memòries d'execució pressupostària, publicades pel Ministeri d'Hisenda.⁷

El pressupost en R+D civil va tenir un màxim el 2009, i a partir d'aquest any es produeix una disminució molt important, dràstica el 2012, i que es manté a partir d'aquest any. El pressupost en els últims anys està estabilitzat. Pel que fa a les obligacions reconegudes, l'evolució temporal és molt similar a la del pressupost.⁸

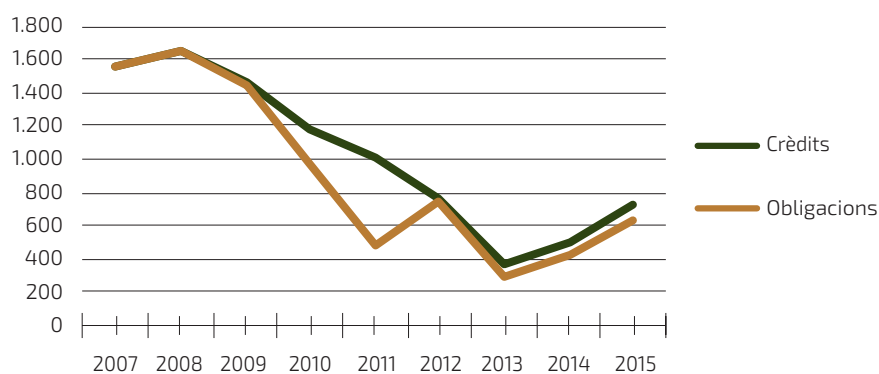
7. Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas, Ejecución Presupuestaria. <http://www.igae.pap.minhap.gob.es/sitios/igae/es-ES/EjecucionPresupuestaria/Paginas/EjecucionPresupuestaria.aspx>
8. Per una anàlisi més detallada podeu consultar: Xavier Bohigas, «La financiación de la investigación civil y militar en el sector público estatal», *Papeles de Relaciones Ecosociales y Cambio Global*, núm. 137, març 2017, p. 159-172

Gràfic 5. Evolució Crèdits pressupostats i Obligacions reconegudes en R+D civil 2007-2015

Milions d'euros

Gràfic 6. Evolució Crèdits pressupostats i Obligacions reconegudes en R+D militar 2007-2015

Milions d'euros

Un aspecte molt significatiu del Gràfic 5 és que, a partir de 2008, les obligacions reconegudes en R+D civil són molt inferiors a les quantitats pressupostades. Això vol dir que les quantitats que el govern de torn es compromet a invertir en R+D civil són molt menors que les quantitats pressupostades i aprovades per les Corts. A més, la diferència entre ambdues quantitats va augmentant al llarg dels anys, de manera que la relació entre obligacions reconegudes i crèdits pressupostats arriba només al 60% el 2015. Això ens indica que el finançament real de la R+D civil és molt menor del que reflecteixen els pressupostos generals de l'Estat en cada exercici.

Aquesta situació no es dona en la R+D militar (Gràfic 6), de manera que les obligacions s'ajusten força bé a les quantitats pressupostades, excepte en els anys 2010 i 2011. El grau d'acord entre obligacions recone-

gudes i crèdits pressupostats és del ordre del 90%, percentatge semblant a altres àrees de despesa de l'Estat.

D'aquestes dades es dedueix que durant els últims anys els respectius governs, que són els responsables d'executar el pressupost, han practicat una discriminació clara i sistemàtica cap a la investigació amb finalitat civil, en favor d'aquella que té una finalitat militar, pel que fa als compromisos de despesa. Aquesta diferència de tracte entre el finançament de la R+D civil i la R+D militar respecte a les quantitats pressupostades i obligacions reconegudes, fa que el pes de la R+D militar respecte al total en R+D sigui molt més gran si ens fixem en les inversions reals que si ens fixem en les quantitats pressupostades. Així, per exemple, el 2015 la R+D militar representava un 11% del total pressupostat en investigació, però les obligacions concretes van ser un 16% del total.

8. CONCLUSIONS

L'enginyeria comptable establerta en anys anteriors al pressupost de Defensa pel que fa al pagament dels PEA s'ha convertit en un bumerang per al Govern, ja que ha retornat i colpejat al seu emissor, havent d'augmentar el pressupost aquest any un 32%.

En la compareixença del 26/04/2017, el Secretari de Defensa, Agustín Conde Bajén, en resposta a preguntes del grup Unidos Podemos - En Comú Podem- En Marea, va anunciar que els PEA tenen una despesa prevista fins al 2030 de 21.351,4 M €, és a dir que s'hauran d'abonar entre 1.000 i 2.000 M € anuals, a més de les devolucions pendents al Ministeri d'Indústria dels crèdits de R+D que ha xifrat en 15.963,70 M €. Un enorme deute que s'ha de resoldre i que representa una hipoteca per a futurs governs. A la sessió de la Comissió de Defensa, del dia anterior 2017.04.25, en referència als PEA, es va presentar la demanda de dur a terme una auditoria per aclarir amb exactitud la quantia del deute amb les empreses militars i de les devolucions en ajudes en R+D al Ministeri d'Indústria, però sobretot per conèixer si hi ha hagut irregularitats o incompliments amb els PEA. La Proposició No de Llei (PNL) presentada pel mateix grup Units Podem- En Comú Podem- En Marea va ser rebutjada pels vots del Partit Popular, Ciutadans, PSOE i PDeCat. Una vergonya. Els dos partits que han governat alternativament a Espanya no volen que se sàpiga quin tipus d'anomalies envolten els contractes dels PEA. En realitat, els PEA són una amenaça per a aquests partits i seguiran pendents d'aclariment. El secretisme que els envolta algun dia s'aclarirà i farà aparèixer l'enorme iceberg d'irregularitats que amaguen.

Mentrestant, a l'horitzó apareixen nous programes d'armes, ja anunciats, no aprovats pel Govern, però amb crèdits pressupostaris per a la seva preparació consignats: 86,2 M € el 2016 i 69,5 M € el 2017. Es tracta dels blindats Piraña 8x8 d'un cost previst de 1.600 M €, una nova fragata F-110, 800 M € i quatre avions UAV Reaper per un valor de 160 M €. És a dir, que els PEA continuen augmentant el seu nombre, els seus costos i en conseqüència, els deutes. D'aquests tres programes, la fragata F-100, és sens dubte la menys necessària des del punt de vista estratègic, ja que la armada ja disposa de cinc d'un model similar, i sens dubte, la seva veritable missió és proporcionar càrrega de treball a la naviliera Navantia perquè aquesta no es vegi abocada a una crisi que porta anys arrossegant, ja que tots els anys mostra pèrdues en el seu compte de resultats, 166,7 M € el 2015.⁹

La proposta més racional continua sent la mateixa que hem indicat en informes anteriors que analitzen els PEA i la despesa militar espanyola. Això és, reduir les adquisicions i, en la mesura del possible, anul·lar contractes, ja que si el govern anterior el porta a terme¹⁰ de nou es poden reduir. Com que això afectarà els llocs de treball de les indústries militars, s'haurien iniciar estudis de conversió de les línies industrials que fabriquen aquestes armes, amb la complicitat i participació del màxim d'agents institucionals i socials, començant pels mateixos sindicats. El contrari, des d'una perspectiva economicista, continua sent una pèrdua d'oportunitat per a les empreses de l'economia productiva, i continuarà aprofundint en la crisi, en produir-se uns béns inútils des d'un punt de vista social, ja que les armes consumeixen recursos de l'Estat que, de ser destinats a l'economia productiva, tindrien un major impacte en la creació d'ocupació.

En l'apartat dedicat a analitzar la R+D militar, queda demostrada la discriminació que existeix entre els recursos assignats a R+D civil pel que fa a la R+D militar, ja que les obligacions compromeses en R+D militar al final d'any ratllen el 100% dels crèdits pressupostats, mentre que les obligacions concretes en R+D civil queden molt per sota de les pressupostades i no arriben a executar-se en la seva totalitat, un 60% el 2015. Això s'afegeix que la R+d en general està dividida en ajudes a fons perdut i en crèdits retornables, i que aquest any 2017 l'apartat de crèdits retornables representa un 60% del total de recursos dedicats a R+d. Llavors, els recursos en R+D civil tindran un grau de compliment molt menor que els de R+D militar, ja que aquests es concedeixen en la seva totalitat i es beneficien del mecanisme establert en els PEA de no retorn dels crèdits fins que es lliurin les armes.

En la conjuntura actual d'enorme retrocés en les polítiques públiques que ha generat la crisi del capitalisme financer global, les polítiques econòmiques dels governs haurien d'inclinar-se per protegir l'anomenat Estat del Benestar, és a dir, aquelles polítiques que proporcionen autèntica seguretat i protecció a les persones, així com desenvolupar polítiques que incentivin l'economia productiva, que són les que proporcionen ocupació. Ni les armes, ni la R+D i la indústria militar que les produeix, ni els exèrcits que les consumeixen, donada l'enorme despesa que originen (18.776.000 d'euros aquest any 2017) proporcionen més seguretat que l'ocupació o les cobertures socials; per contra debiliten l'Estat de benestar en derivar recursos cap a un àmbit improductiu, la seguretat militar.

9. <http://www.centredelas.org/es/base-de-datos/industria-militar/industria-militar-a-espanya>

10. Ortega, Pere, *La bombolla de les armes i la indústria militar a Espanya*, Informe nº 33, www.centredelas.org

Taula 1. Despesa liquidada de forces militars a l'exterior

Milions d'euros corrents

ANY	Press. inicial	Press. Liquidat
1990	0,00	18,74
1991	0,00	45,85
1992	0,00	17,70
1993	0,00	58,28
1994	0,00	103,11
1995	0,00	133,97
1996	0,00	180,28
1997	0,00	128,12
1998	0,00	146,38
1999	0,00	249,23
2000	60,10	239,63
2001	60,10	241,34
2002	60,10	330,55
2003	60,10	416,04
2004	60,10	380,62
2005	18,36	422,50
2006	18,36	563,90
2007	17,36	642,50
2008	17,36	668,74
2009	14,36	713,50 ¹
2010	14,36	787,90 ²
2011	14,36	861,39 ¹
2012	14,36	769,08 ³
2013	14,36	791,20 ⁴
2014	14,36	616,80 ⁵
2015	14,36	1.004,40 ⁶
2016	14,36	771,40 ⁷
2017	14,36	1.062,53 ⁸
TOTAL	501,18	12.365,68

1. Info 9/7/2012; 2. Comissió de Defensa 16/12/2010; 3. Comissió de Defensa 17/4/12; 4. Comissió de Defensa 18/12/2013; 5. *El País* 17/12/14; 6. *El País*, 21/3/2017; 7. *El País*, 21/3/2017; 8. Estimació del Secretari d'Estat de Defensa, Agustín Conde Bajén, durant la Comissió de Defensa 26/04/2017

Fonts: Pressupostos de l'Estat, Oficina Pressupostària

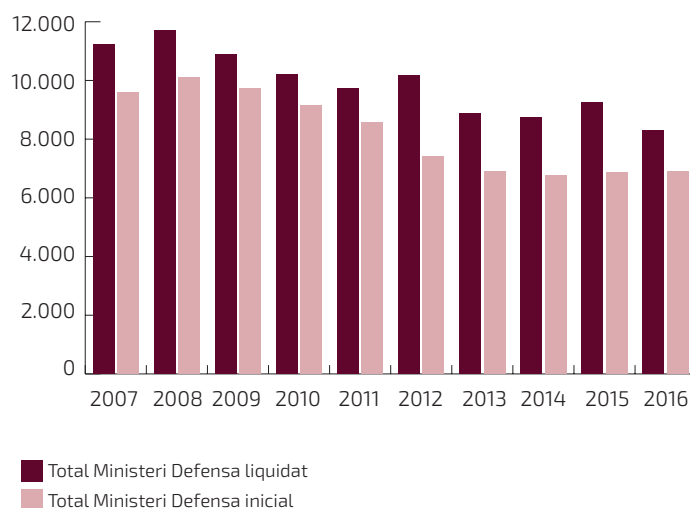
Taula 2. Pressupost Liquidat 2007-2016

Milions d'euros corrents

Conceptes	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ²
Ministeri de Defensa	9.340,08	9.810,79	9.344,21	8.715,19	8.301,09	9.066,29	7.867,10	7.696,66	8.102,26	7.183,03
Organismes Autònoms del Ministeri de Defensa	1.654,83	1.613,57	1.280,31	1.242,01	1.195,04	1.108,18	999,30	1.037,24	1.132,80	1.128,84
Centro Nacional de Inteligencia ¹	241,57	264,71	255,06	241,37	228,20					
Total Ministeri Defensa liquidat	11.236,48	11.689,07	10.879,58	10.198,57	9.724,33	10.174,47	8.866,40	8.733,90	9.235,06	8.311,87
Total Ministeri Defensa inicial	9.576,52	10.091,95	9.726,36	9.154,42	8.560,09	7.411,74	6.913,65	6.776,75	6.853,85	6.899,22
Diferència	1.659,96	1.597,12	1.153,22	1.044,15	1.164,24	2.762,73	1.952,75	1.957,15	2.381,21	1.412,65
Variació %	14,77	13,66	10,60	10,24	11,97	27,15	22,02	22,41	25,78	17,00

1. Es consigna el pressupost inicial. El CNI s'acull a la llei de secrets oficials i no facilita la liquidació; 2. Liquidació provisional a 3/2017
Elaboració pròpia. Font: Pressupostos Generals de l'Estat

Gràfic 1. Pressupost Ministeri Defensa inicial/liquidat 2007-2016

Milions d'euros corrents

Taula 3. Inversions Militars / Estat pressupost consolidat

Milions d'euros corrents

Any	Inversions Ministeri Defensa	I+D militar Ministeri Indústria	Inversió Militar Total	Inversió pública Estat Central	% Inversió Defensa/Estat Central
2002	1.913,43	1.176,85	3.090,28	9.745,89	32%
2003	1.985,80	1.049,90	3.035,70	10.004,18	30%
2004	2.088,92	1.070,00	3.158,92	10.523,84	30%
2005	2.199,70	1.014,60	3.214,30	11.737,05	27%
2006	2.229,84	1.358,01	3.587,85	25.263,44	14%
2007	2.379,41	1.265,06	3.644,47	28.629,74	13%
2008	2.464,32	1.388,57	3.852,89	31.767,26	12%
2009	2.005,86	1.157,52	3.163,38	31.503,65	10%
2010	1.463,26	979,22	2.442,48	29.276,86	8%
2011	1.211,68	794,84	2.006,52	20.684,06	10%
2012	782,75	582,77	1.365,52	15.531,57	9%
2013	551,03	218,15	769,18	13.033,78	6%
2014	557,04	343,60	900,64	12.094,93	7%
2015	553,90	563,92	1.117,82	13.103,37	9%
2016	542,23	468,14	1.010,37	13.310,48	8%
2017	2.294,63	302,36	2.596,99	12.867,46	20%

Elaboració pròpia. Font: Pressupostos Generals de l'Estat

Taula 4. Programes Especials d'Armament vigents 2016

Milions d'euros corrents

Denominació	Empreses	Període	Cost actual	Situació 2016
73 Avions EF-2000	Airbus Defence, Santa Bárbara, ITP, Indra, Aeronova, Tecnobit	1997/2024	12.843,00	60 entregats
4 Fragates F-100	Navantia, Indra, Maxam	1997/2010	1.997,50	Acabat
239 Blindats Leopard	Santa Bárbara, Indra, Navantia, Electroop, Amper	1996/2017	2.550,77	Acabat
139 Blindats Pizarro	Santa Bárbara, Steyr, Puch, Indra, Sapa Placencia	2005/2024	786,94	117 al 2016/17
18 Helicòpters Tigre	Airbus Helicopter, Sener, Amper, ECESA, Indra	1997/2014	1.738,03	Acabat
1 Buc BPE	Navantia, Indra, Sainsel	2004/2010	505,47	Acabat
14 Avions A400-M	Airbus Defence, Flabel, ITP, Sener, Tecnobit, Alcor	2001/2029	5.018,97	Cap
4 Submarins S-80	Navantia, Tecnobit, SAE, Indra, Tecnicas Reunidas	2011/2018	2.800,00	en producció
22 Helicòpters NH-90	Airbus Helicopter, Sener, ECESA, ITP, Indra	2006/2021	1.585,14	5 entregats
1 Fragata F-105	Navantia, Indra, Maxam	2006/2012	836,24	Acabat
770 Míssils Iris T (EF-2000)	Sener, Expal, ICESA	2005/2011	282,43	Acabat
4 Bucs BAC Aprovisionament i Combat	Navantia, Indra, Sainsel	2003/2022	260,16	3 entregats
4 Bucs BAM	Navantia, Indra, Sainsel, Navalips	2006/2012	530,41	Acabat
43 Míssil Taurus (EF-2000)	Taurus Systems, EADS, Sener	2004/2010	59,64	Acabat
2600 Míssils anticarro Spike	Rafael (Israel), Santa Bárbara, Tecnobit	2007/2022	364,69	en producció
82 Obusos 155 mm	Santa Bárbara, Amper, Iveco	2006/2023	195,99	en producció
4 Helicòpters Cougar UME	Airbus Helicopter	2007/2011	80,01	Acabat
Avió apagafochs UME	Airbus Defence and Space	2008	40,55	Acabat
Gnodes CIS UME	Indra	2009/2010	60,37	Acabat
8 Helicòpters EC-135	Airbus Helicopters	2013/2015	49,00	Acabat
2 Bucs BAM (5º y 6º)	Navantia, Indra, Sainsel, Navalips	2014/2019	333,48	1 entregat
1 Fragata F-110	Navantia, Indra	2015/2022	800,00	
348 Blindats Piraña 8x8	Santa Bárbara, SAPA, Indra	2016/?	1.600,00	
4 Drons UAV/Reaper	General Atomics, Sener, Indra, IAI	2016/2020	160,00	
TOTAL			35.478,79	

Font: Elaboració pròpia. Centre Delàs, gener 2017

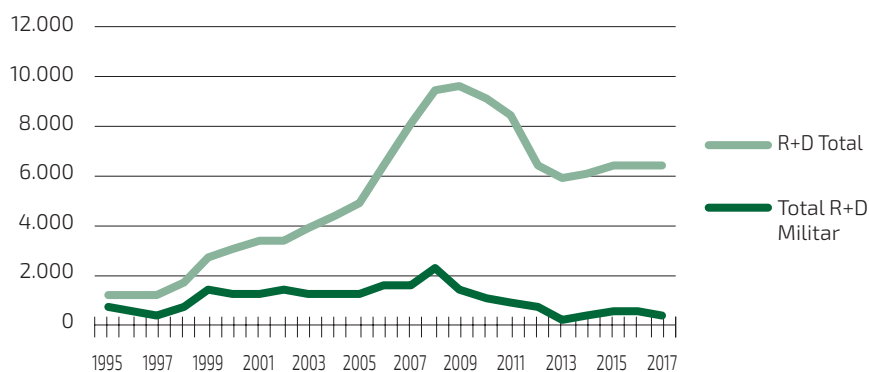
Taula 5. R+D Militar a Espanya

Milions d'euros corrents

ANYS	R+D Ministeri Defensa	R+D militar Ministeri Indústria	Total R+D Militar	R+D total	% Militar/total
1995	291,29	452,33	743,62	1.244,29	59,76%
1996	291,29	332,25	623,54	1.244,29	50,11%
1997	290,11	212,16	502,27	1.352,68	37,13%
1998	300,14	581,00	881,14	1.867,95	47,17%
1999	294,75	1198,58	1.493,33	2.767,84	53,95%
2000	293,48	964,11	1.257,59	3.053,86	41,18%
2001	382,11	947,80	1.329,91	3.435,30	38,71%
2002	314,04	1176,85	1.490,89	3.465,40	43,02%
2003	322,97	1049,90	1.372,87	4.000,12	34,32%
2004	303,42	1070,00	1.373,42	4.402,00	31,20%
2005	315,69	1014,60	1.330,29	4.972,23	26,75%
2006	325,88	1358,01	1.683,89	6.510,81	25,86%
2007	361,04	1225,06	1.586,10	8.060,42	19,68%
2008	355,67	1308,57	2.363,67	9.342,55	25,30%
2009	312,41	1149,92	1.462,33	9.654,29	15,15%
2010	231,89	950,91	1.182,80	9.128,80	12,96%
2011	203,91	770,71	974,62	8.493,11	11,48%
2012	174,05	582,77	756,82	6.397,62	11,83%
2013	145,29	218,15	363,44	5.926,29	6,13%
2014	163,24	343,60	506,84	6.139,99	8,25%
2015	163,00	563,92	726,92	6.395,40	11,37%
2016	163,89	468,14	632,03	6.429,60	9,83%
2017	159,39	302,36	461,75	6.501,17	7,10%
Total	6.158,95	19.070,12	25.100,08		

Elaboració pròpia. Font: Pressupostos Generals de l'Estat

Gràfic 2. R+D total/R+D militar 1995-2017

Milions d'euros

Taula 6. Pagaments Programes Especials d'Armament 2006-2017

Programes	Milers d'euros corrents												
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Total
Helicòpters d'atac Tigre	306,00	60.638,00	141.361,51	118.815,87	34.267,57		76.816,66	89.000,00	145.000,00	69.715,99	971,22	76.156,45	825.057,15
Avió A 400M	1.000,00	1.000,00	1.000,00	1.000,00	1.000,00	1.000,00	992,03	47.850,84	144.258,27	155.586,44	1.165,67	388.256,49	588.523,30
Avió EF-2000	39.574,00	3.690,15	215.406,94	158.440,99	167.193,20	151.137,69	1.179.424,11	377.660,89	435.824,05	413.362,89	5.577,48	635.936,18	5.477.614,76
Blindat Leopard	11.848,00	1.014,82	84.560,68	128.580,53		464,25	242.337,28	2.429,00		1.452,00		2.281,00	474.967,56
Obús 155/52	3.060,00	312,10	10.000,00	14.552,00	12.999,99			32.473,29		10.000,00		20.000,00	103.397,38
Helicòpter multipropòsit NH-90	200,00				3.000,00	446,48	16.065,97	75.191,05	84.173,60	44.765,88	1.278,30	281.772,05	506.893,33
Bucs d'Acció Marítima (BAM)	100,00	140,00			3788			1.000,03		1.000,00		1.999,99	4.277,90
Missils Alad (TAURUS)	1.724,00	1.500,00	11.878,50	27.362,22	6.467,41		187.799,35	15.085,71		10.245,63		10.057,15	272.119,97
Missil contracarro Spike			4.787,42	1.000,00	14.972,08	219,96	35.967,94	34.580,06	22.891,58	20.000,00		40.000,00	174.419,04
Helicòpters de transport					14.491,00	168,66	27.824,41		85.800,17	2.158,00		13.257,00	267.642,24
Fragates F-105	150,00					206,80	19.473,65	69.859,12		6.577,71		2.000,01	98.267,29
GNODES C15 desplegable UME	51.273,08						718,53	5.965,20		5.965,20		11.930,40	75.852,41
Helicòpters EC-135								10.000,00	2.078,73	39.200,00	8,66	13.991,35	65.278,74
Fragates F-100	1.184,86	101,48	19.261,35	234,00			2.769,95	2.769,95		6.000,00		96.703,64	129.025,23
Buc Projecció Estratègica LLX								93.290,19		2.742,73		5.485,46	101.518,38
Buc BAC - AOR			1.000,00	31.582,64				28.275,03		1.000,00		2.000,00	63.857,67
Submarí S-80						234,49							1.774,34
Missil IRIS-T			29.558,21	2.742,73	11.057,28	47.598,51	38.968,56			1.493,85		2.000,00	133.419,14
Vehicle combat infanteria Pizarro (II Fase)	7.758,06	5.465,00	13.549,05	12.450,95					55.000,00	60.000,00		200.649,83	354.872,89
Avions apagafocs UME										10.000,00		20.000,00	30.000,00
TOTAL	118.178,00	73.861,55	532.363,66	496.761,93	265.486,41	201.476,84	1.829.158,44	885.430,36	975.026,40	705.679,88	9.001,33	7.931.571,69	

Elaboració pròpia. Font: Pressupostos Generals de l'Estat. Programa 122B

INFORME Núm. 19

Exportacions espanyoles d'armament 2003-2012

Tica Font, Eduardo Melero i Camino Simarro
Juliol de 2013

INFORME Núm. 20

Evolución de la banca armada en España

Jordi Calvo Rufanges · Octubre de 2013

INFORME Núm. 21

El militarisme al Nord d'Àfrica

Blanca Camps-Febrer i Pere Ortega
Gener de 2014

INFORME Núm. 22

La política militar del gobierno Rajoy

Tomàs Gisbert, Maria de Lluc Bagur
i Gemma Amorós · Febrer de 2014

INFORME Núm. 23

Drons militars. La guerra de videojoc amb víctimes reals

Jordi Calvo, Anna Escoda, Carles Blanco
i Gabriela Serra
Març de 2014

INFORME Núm. 24

Exportacions espanyoles d'armament 2004-2013. El govern promou exportacions il·lícites d'armament?

Tica Font, Eduardo Melero, Camino Simarro
Juliol de 2014

INFORME Núm. 25

Inèrcia, malbaratament i engany en la despesa militar. Anàlisi del pressupost de Defensa espanyol de l'any 2015

Pere Ortega i Jordi Calvo Rufanges
Desembre de 2014

INFORME Núm. 26

Frau i improvisació en la despesa militar. Anàlisi del pressupost de defensa espanyol de l'any 2016

Pere Ortega i Xavier Bohigas
Octubre de 2015

INFORME Núm. 27

Exportacions espanyoles d'armament 2005-2014. Alimentant conflictes a Orient Mitjà

Tica Font, Eduardo Melero i Camino Simarro
Desembre de 2015

INFORME Núm. 28

Los bancos que invierten en armas. Actualización de la financiación de armamento nuclear, de bombas de racimo y de las principales industrias militares españolas (2011-2016)

Jordi Calvo Rufanges
Junio de 2016

INFORME Núm. 29

Exportacions espanyoles d'armament 2006-2015. Armes espanyoles utilitzades en els conflictes d'Orient Mitjà

Tica Font i Eduardo Melero
Novembre de 2016

INFORME Núm. 30

Gènere i cultura militar

Nora Miralles Crespo
Novembre de 2016

INFORME Núm. 31

La incorporació de la dona a l'exèrcit espanyol Opacitat, masclisme i violència

María de Lluc Bagur
Novembre de 2016

INFORME Núm. 32

Armes europees que alimenten conflictes. Conflictes dels quals fugen els refugiats

Jordi Calvo Rufanges (Coord.), Ainhoa Ruiz Benedicto
i Edgard Vega Vargas
Juny de 2016

INFORME Núm. 33

La bombolla de les armes i la indústria militar a espanya

Pere Ortega
Juny de 2017

Amb el suport de

